

Iglódi István

A többi néma csend

SCHÄFFER JUDIT (1931–2008)

Köncz Zsuzsa felvétele

Kicsit szerelmesek voltunk belé mindnyájan, mi főiskolások. Karakteres arca, gyönyörű hajkoronája, sudár termete tényleg elbűvölő volt. Ha végigment a színházban, egy pillanatra megállt az élet. Persze tudtuk, hogy a József Attila Színházban remek dolgokat csinált – *Becket*, *A három testőr* –, de akkor még csak az elbűvölő nőt láttam benne. Színészként a *Czillei és a Hunyadiakban* találkoztam vele először mint tervezővel. Majdnem megrémültem, amikor bejött hozzám, a harmadéves főiskoláshoz, és megmutatta gyönyörűen kivitelezett rajzait, kérdeve, egyetértek-e.

Talán ez volt az első olyan pillanat az életemben, amikor egyenrangú alkotótársnak éreztem magam.

Ha már a *Czillei és a Hunyadiakról* van szó, Jutka nagy ötlete az volt: komolyan vette, hogy az események zöme télen történik. Ezért aztán prémekbe és szőrökbe öltöztetett minket, és ez mindenkinek nagyon tetszett.

De eljött az idő, mikor június eleji kánikulában kellett eljátszani az előadást prémekben és bőrökben. A jelmez nem volt népszerű. Jutka megjelent az előadáson, felvett egy bundát, kiült oldalt egy járásba, és megnézte az előadást. Másnap ugyanolyan meleg volt, de senki sem szólt a jelmeznek ellen.

Másképp lehet megismerni valakit színészként, vagy ha egy rendezői stábjban dolgozol vele. Ezt a *Bűnbeesés után* című Arthur Miller-dráma rendezőasszisztenseként értettem meg. Fantasztikus türelemmel és főleg humorral bánt a bizony nem könnyű természetű művésznőkkel, akikkel mindig elhitette, az történik, amit ők akarnak, miközben kőkeményen végigvitte az elképzelését.

Aztán az ő ruhájában játszottam Kafka *Amerikájában* Karl Rossmant, Dosztojevszkij Miskin hercegét, no és Molière *Kényeskedőjében* Mascarille márkit.

A trapéz nadrágos lila bőrruha megdöbbenő volt a bejövételkor, és remek lehetőséget adott arra, hogy lassan derüljön ki viselőjének majomkodó üressége, majd a végén lefosztott, darabokra szakadt a pompás bőrdísz, és ott állt a „márki” úr kiábrándítóan, egy szál gatyában. Hogy ez a lefoszlás és darabokra szakadás létrejöhön, legalább tizenötször varratta át a ruhát. Mégsem haragudott rá senki, nevetett, viccet mesélt, és mindenki boldog volt, hogy dolgozhat neki.

Ezek után, mikor megkaptam a lehetőséget az első „felöltött” rendezésemre, természetes, hogy őt kértem fel tervezőnek.

A *Varsói melódiában* Sztankay és Töröcsik tizenégyeszer öltözött. A gyors öltözések koreográfiáját Jutka határtalan türelemmel szervezte meg, de Mari második ruhájával elégedetlen volt. Nem jelent meg neki a leningrádi utcán a Varsóból jött lány. Már javában öltöztünk, amikor az összp próbán bejött Mari egy másik ruhában – és elállt a lélegzetünk. Egy úgynevezett lengyelke volt rajta (akkor még nem tudtam, hogy így hívják): csípőben szűkített kisbunda, prémsapka és muff. Egyszerre helyére került az akcentus a beszédben, és valóban: egy idegen varsói lány állt a leningrádi éjszakában.

Még sok közös munka követte ezt az elsőt, mind-egyiknek vannak tanulságai, és mindegyikről vannak emlékek. *Iván, a rettentő*, *Az utolsó hősszerelmes*, *Celestina* – de lezárnam ezt az első etapot.

Nagyot ugrok tehát. Megtehetem, mert elkanyarodott egymástól az életünk.

Egyetlen közös munkánk adódott csak a következő tíz évben. A József Attila Színházban *Az oroszlan télen* Garassal és Töröcsikkal. Külön boldogsága volt, hogy a díszletet férje, Kézdi Lóránt tervezte. Természetesen messziről figyeltem. Ekkor készítette – többek között – a Nemzetiben a *Mózes*t, a *Coriolanust*, az *Ivanov*t.

Az Operaházhoz szerződését pályája emelkedéseként értékeltem. Nagyon termékeny évek következtek: *Nabucco*, *Háry János*, *Traviata*, *Tannhäuser*, a *Trisztán*, no és a gyönyörű *Kékszakállú*. A balettekről nem is beszélve. Számomra váratlan volt távozása az Operából. Az, hogy utána a Kamaraszínházhoz szerződött, érthetőbb, hiszen itt dolgozott Ruszt József, és közöttük már a Nemzetiben is komoly alkotói kapcsolat alakult ki (*Szuzai menyegző*, *Az állhatatos herceg*, *Othello*, *Haláltánc*, *Bánk bán*, *III. Richárd*).

Visszakerülvén a Nemzetibe, egy nagyon megváltozott Juditot találtam. Humora most is volt, de más módon, mint korábban. Kemény és szarkasztikus lett. Szokott megszólítása, a „Mukikám” se volt felhőtlenül vidám, inkább szomorkás. Férje, Lóri halála után pedig keserűvé vált. Néhány képet őrzök róla még. Ahogy Király Levente abroncsos nadrágját próbálgatja Szegeden. Az Andersen-mesék ruhái, aztán az utolsó, Csernus lila bársonya a *Vizsolyi Bibliában*.

Néhány telefon.

A többi néma csend ...